

دلیل پنجم) روایت علی بن جعفر

«و ما عن قرب الإسناد بسنده عن علی بن جعفر علیه السلام عن أخیه علیه السلام قال: «سألته عن

التمائیل هل یصلح أن یلعب بها؟ قال: لا»^۱

درباره سند این روایت، اگرچه در نقل قرب الاسناد به سبب اینکه در سند «عبدالله بن حسن» است که مجهول

است ولی در محاسن برقی این روایت، سند خوبی دارد.^۲

ما می گوئیم:

۱. استدلال به این روایت در صورتی تمام است که اولاً مراد از تمائیل امثال شطرنج و... نباشد، بلکه مراد

هر نوع صورتی باشد. (در حالیکه لعب اشاره به امثال شطرنج دارد)، ثانیاً «لا یصلح» به معنی حرمت

باشد و

ثالثاً: بتوانیم از لعب الغاء خصوصیت کرده و بگوئیم هر نوع تصرف (که شامل نگهداری می شود) هم حرام

است.^۳

مرحوم شیخ این روایت را چنین پاسخ می دهند:

«و أمّا رواية علی بن جعفر، فلا تدلّ إلّا علی كراهة اللعب بالصورة، و لا نمنعها، بل و لا الحرمة إذا كان

اللعب علی وجه اللهو.»^۴

مرحوم خویی از این دلیل پاسخ می دهند:

«و فيه أولاً: انه ضعيف السند. و ثانياً: ان عدم الصلاحية أعم من الحرمة، فلا يدل عليها. و ثالثاً: لو سلمنا

دلالته علی حرمة اللعب بها فلا ملازمة بين حرمة و حرمة اقتنائها، فإن حرمة اللعب أعم من حرمة الاقتناء.

و رابعاً: انه غريب عما نحن فيه، إذ من المحتمل القريب ان يراد من التمايل في هذه الطائفة من الرواية

الشطرنج و الوجه في صحة إطلاق التمايل عليه هو ان القطع التي يلعب بها في الشطرنج علی ستة

أصناف، و كل صنف علی صورة، كالشاة و الفرزان و الفيل و الفرس و الرخ و البيذق و قد صور هذه

القطع في كتاب المنجد فراجع.

۱. كتاب المكاسب (للشيخ الأنصاري، ط - الحديثية)، ج ۱، ص ۱۹۲.

۲. دراسات في المكاسب المحرمة، ج ۲، ص ۶۴۲.

۳. دراسات في المكاسب المحرمة، ج ۲، ص ۶۴۲.

۴. كتاب المكاسب (للشيخ الأنصاري، ط - الحديثية)، ج ۱، ص ۱۹۵.

و یؤید ما ذکرناه من إرادة الشطرنج من التماثل انا لا تصور معنى لحرمة اللعب بالتصاوير المتعارفة كما هو واضح، و عليه فما دل على حرمة اللعب بها إنما هو من أدلة حرمة اللعب بالشطرنج، و لا أقل من الاحتمال، فلا يبقى له ظهور في إرادة الصور المتعارفة.»^۱

ما می گوئیم:

۱. ضعف سند روایت را از طریق دیگر تصحیح کردیم.
۲. درباره اینکه با صورت‌های غیر شطرنج بازی صورت نمی‌پذیرفته، روایتی را نقل کرده‌اند که معلوم می‌کند بازی با مجسمه‌های دیگر هم متداول بوده است.

«وَعَنْ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أُخِيهِ ع قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْبَيْتِ فِيهِ صُورَةٌ سَمَكَةٌ - أَوْ طَيْرٌ أَوْ شَيْهَهَا يَعْثُ بِهٖ أَهْلُ الْبَيْتِ - هَلْ تَصْلُحُ الصَّلَاةُ فِيهِ فَقَالَ لَا - حَتَّى يُقَطَّعَ رَأْسُهُ مِنْهُ وَ يُفْسَدَ - وَ إِنْ كَانَ قَدْ صَلَّى فَلَيْسَتْ عَلَيْهِ إِعَادَةٌ.»^۲

توجه شود که راوی این حدیث هم علی بن جعفر است که روایت مطرح شده نیز از طریق اوست.

۳. اما اینکه لاتصلح دال بر حرمت نباشد، خلاف ظاهر است ولی نکته مهم آن است که روایت موسی بن قاسم از علی بن جعفر می‌تواند شاهی باشد که سوال در همین روایت هم درباره نماز بوده است.

دلیل ششم)

مرحوم شیخ از موثقه ابی العباس بقباک به عنوان دلیل ششم یاد می‌کند:

«و بما ورد في إنكار أن المعمول لسليمان علي نبينا و آله و عليه السلام هي تماثيل الرجال و النساء؛ فإنَّ الإنكار إنما يرجع إلى مشيئة سليمان للمعمول كما هو ظاهر الآية دون أصل العمل، فدلَّ على كون مشيئة وجود التمثال من المنكرات التي لا تليق بمنصب النبوة.»^۳

توضیح:

۱. حضرت می‌فرمایند «والله اينها تماثيل رجال و نساء نبوده است» همین معلوم می‌کند که اگر از انسان بوده حرام بود.

۱. مصباح الفقاهة (المكاسب)، ج ۱، ص ۲۳۵.

۲. وسائل الشيعة، ج ۵، ص ۱۷۳.

۳. كتاب المكاسب (للشيخ الأنصاري، ط - الحديثية)، ج ۱، ص ۱۹۲.

۲. آنچه سلیمان انجام می‌داده است، ایجاد آن نبوده بلکه نگهداری آن بوده است.

مرحوم شیخ خود به این استدلال پاسخ می‌دهند:

«و أمّا ما فی تفسیر الآیة، فظاهره رجوع الإنکار إلى مشیئة سلیمان علی نبینا و آله و علیه السلام لعملهم،

بمعنی إذنه فیہ، أو إلى تقریره لهم فی العمل.»^۱

مرحوم خوبی در پاسخ به استدلال بر روایت می‌نویسد:

«و فیہ ان الظاهر من الروایة رجوع الإنکار إلى كون التصاویر المعمولة لسلیمان «ع» تصاویر الرجال و

النساء، فلا تدل الروایة علی مبعوضیة العمل فضلا عن مبعوضیة المعمول و الوجه فیہ هو ان عمل تصاویر

الرجال و النساء و اقتنائها من الأمور الالاهیة غیر اللاتقة بمنصب الأعظم و المراجع من العلماء و

الروحانیین فضلا عن مقام النبوة، فإن النبی (ص) لا بد و ان یكون راغبا عن الدنیا و زخرفها، و اما عمل

الصور و جمعها فمن لعب الصبیان و شغل المجانین و السفهاء، فلا یلیق بمنصب النبوة، بخلاف تصاویر

الشجر و شبهه، فإنها غیر منافیة لذلك.

و قد یقال: ان الصانین للتماثیل هم الجن، و إنما یتم الاستدلال بالروایة علی حرمة اقتناء الصور إذا قلنا

بحرمة التصویر علی الجن کحرمة علی الانس، و هو أول الکلام.

و فیہ ان الکلام لیس فی عمل الصور، بل فی اقتنائها، و من الواضح انه یعود الی سلیمان.»^۲

ما می‌گوئیم: سابقاً از حضرت امام خواندیم که:

«أنها نقل قضیة خارجیة لم یتضح أن التماثیل التي یعملون له هی المجسمات أو غیرها، و لا معنی لإطلاق

قضیة شخصیة.»^۳

۱. همان، ص ۱۹۵.

۲. مصباح الفقاهة (المکاسب)، ج ۱، ص ۲۳۶.

۳. المکاسب المحرمة (للإمام الخمينی)، ج ۱، ص ۲۶۵.